

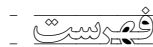
حج

در اندیشه سیاسی - اجتماعی

مقام معظم رهبری

جمعی از نویسندگان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دبیاچه..... ۱۵

مقدمه..... ۱۷

عمق استراتژیک حج در اندیشه مقام معظم رهبری..... ۱۷

روش شناسی مقام معظم رهبری در تبیین فریضه حج

چکیده..... ۲۳

مقدمه..... ۲۴

مفاهیم کلیدی..... ۲۵

روش..... ۲۵

روش شناسی..... ۲۵

رهیافت جامع نگر به حج مهم ترین ویژگی اندیشه رهبری..... ۲۶

رهیافت تحویلی نگری در مقابل رهیافت جامع نگر..... ۲۹

تکثرگرایی روش شناختی ریشه رهیافت جامع نگر..... ۳۳

روش مقام معظم رهبری به رهیافت جامع نگر..... ۳۵

اجتهاد دینی روشی جامع نگر..... ۳۶

ذومراتب بودن هستی..... ۴۰

تنوع ابزار معرفت..... ۴۰

تنوع منابع معرفت..... ۴۱

جایگاه و کارویژه‌های حج در چارچوب اندیشه مقام معظم رهبری

چکیده..... ۴۷

چارچوب نظری..... ۴۸

مبانی حاکم بر اندیشه مقام معظم رهبری..... ۴۹

مبانی هستی‌شناسی..... ۵۲

مبانی انسان‌شناختی..... ۵۴

جایگاه حج در نظام اندیشه‌ای مقام معظم رهبری..... ۵۹

حج ابراهیمی، تعالی بخش انسان و جامعه انسانی در همه سطوح..... ۶۲

نگاه کارکرد گرایانه به حج در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای..... ۶۳

کارکرد اول: انسان‌سازی و ارتقای درجات روح انسانی..... ۶۳

کارکرد دوم: آگاهی‌بخشی و ارتقای سطح آگاهی‌های سیاسی مسلمین..... ۶۶

کارکرد سوم: ارتباط بین مسلمین و آگاهی از احوال دیگر ملت‌ها..... ۶۸

کارکرد چهارم: رسیدگی به مشکلات عمده مسلمین در اقصا نقاط عالم..... ۷۱

کارکرد پنجم: تجلی وحدت مسلمین در برابر انظار جهانیان، مستکبران و نیز خود امت اسلامی..... ۷۳

کارکرد ششم: دفع تهدیدات متوجه فرد و جامعه اسلامی..... ۷۴

نتیجه..... ۷۶

تحلیل راهبردی بیانات مقام معظم رهبری پیرامون حج با محوریت موضوع انسان

چکیده..... ۷۹

مقدمه..... ۸۰

تبیین نقش حج در تربیت انسان صالح از منظر رهبری..... ۸۰

اهداف مورد نظر رهبری در بحث انسان‌شناسی حج..... ۸۱

الف) هدف غایی حج، دستیابی حجاج به حیات طیبه..... ۸۲

۸۲	ب) اهداف واسطی حج جهت رسیدن انسان به حیات طیبه.....
۸۳	یک - بهره‌گیری از بعد معنوی و دینی حج.....
۸۳	دو - بهره‌گیری از بعد اجتماعی حج.....
۸۴	سه - بهره‌گیری از بعد سیاسی حج.....
۸۵	چهار - بهره‌گیری از بعد فرهنگی حج.....
۸۶	حوزه‌های بینشی، گرایشی و کنشی در اهداف انسان‌شناسی حج از دیدگاه مقام معظم رهبری.....
۸۸	اصول انسان‌شناسی حج از دیدگاه رهبری.....
۸۸	الف) توجه به فردیت انسان.....
۸۸	ب) توجه به اجتماعی بودن انسان.....
۹۰	ج) ترغیب به گفت‌وگو و ایجاد ارتباط در حج.....
۹۱	د) مداومت و محافظت بر اعمال.....
۹۱	ه) توجه به وسع انسان‌ها.....
۹۲	و) توجه به کرامت انسان.....
۹۳	ز) خودسازی انسان در حج.....
۹۴	ح) زمینه‌سازی و آمادگی در حج.....
۹۴	ط) سازندگی فردی، اخلاقی و معنوی در حج.....
۹۴	ی) منفعت‌طلبی و سرمایه‌گذاری در حج.....
۹۶	ک) غفلت‌زدایی انسان و آشنایی با خدا.....
۹۸	ل) امنیت در حج.....
۹۸	م) اسوه‌سازی در حج.....
۹۹	ن) مسئولیت انسان در حج.....
۱۰۰	س) تدبیر در حج.....
۱۰۲	ع) قدردانی و شکرگزاری.....
۱۰۲	ف) تاثیرگذاری در حج.....

سیاست‌های فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در عرصه حج براساس فرمایشات مقام معظم رهبری

چکیده.....	۱۱۳
۱. مقدمه.....	۱۱۴
۲. ادبیات موضوع.....	۱۱۶
حج در لغت و اصطلاح.....	۱۱۶
جایگاه حج در اسلام.....	۱۱۶
فرهنگ.....	۱۱۷
تقسیم‌بندی انواع تعاریف فرهنگ.....	۱۱۸
سیاست عمومی.....	۱۲۰
سیاست فرهنگی.....	۱۲۲
۳. روش تحقیق.....	۱۲۳
۴. یافته‌های تحقیق.....	۱۲۳
شرح علامات اختصاری.....	۱۲۳
کدگذاری باز: نکات کلیدی.....	۱۲۴
مفاهیم و مقولات:.....	۱۴۴
۵. نتایج.....	۱۴۶
الف) سطح خرد (فردی).....	۱۴۶
ب) سطح میانه (ملی).....	۱۴۶
ج) سطح کلان (بین‌المللی).....	۱۴۶
مدل مفهومی سیاست‌گذاری فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در عرصه حج براساس فرمایشات مقام معظم رهبری.....	۱۴۷

فرهنگ سیاست حج، جهان اسلام و زمینه‌های تحول در نظام حکمرانی جهانی

چکیده.....	۱۵۱
۱. مقدمه.....	۱۵۲

۲. نظم‌های بین‌المللی و صلح: تلاش نافرجام..... ۱۵۴
۳. انقلاب اسلامی ایران و افق‌های نو برای اندیشه و عمل..... ۱۶۰
۴. نظام فکری و عملی حج: فرهنگ سیاسی رهایی‌بخش..... ۱۶۴
- الف) سطح فردی..... ۱۶۵
- ب) سطح ملی..... ۱۶۷
- ج) سطح بین‌المللی..... ۱۶۹
۵. بازگشت عزت جهان اسلام و رویارویی با امواج تحقیر و تهدید..... ۱۷۲
۶. آثار حج اکمل برای تحول در نظام تعاملات جهانی..... ۱۷۶
- الف) تمسک به اصل وحدت و اعاده حیثیت جهان اسلام..... ۱۷۶
- ب) معاضدت جهان اسلام برای ترفیع جایگاه ملل در حال توسعه..... ۱۷۷
- ج) تغییر نظام همکاری و حکمرانی جهانی..... ۱۷۸

حج، سرمایه اجتماعی و قدرت با تاکید بر اندیشه‌های مقام معظم رهبری

- چکیده..... ۱۸۵
- مقدمه..... ۱۸۶
۱. مفهوم سرمایه اجتماعی..... ۱۸۷
۲. حج و سرمایه اجتماعی..... ۱۹۰
- الف) عنصر معنویت یا تحول انسان شناختی..... ۱۹۱
- ب) عنصر اجتماعی یا فرصت همگرایی..... ۱۹۴
- یک - حج و اعتماد اجتماعی..... ۱۹۵
- دو - حج و انجمن داوطلبانه..... ۱۹۹
- سه - حج و روابط اجتماعی..... ۲۰۱
- چهار - حج و همبستگی اجتماعی..... ۲۰۵
- پنج - حج و آگاهی..... ۲۰۹
- شش - حج و قدرت..... ۲۱۴

ج) عوامل فرسایش..... ۲۱۹

نتیجه گیری..... ۲۲۳

اهمیت و کارکرد اجتماع حج از منظر مقام معظم رهبری

چکیده..... ۲۲۹

مقدمه: مفهوم شناسی و تبیین ضرورت تحقیق..... ۲۳۰

اهمیت حج..... ۲۳۲

بُعد اجتماعی حج..... ۲۳۳

حج یک اجتماع کامل و کم نظیر انسانی..... ۲۳۵

تفاوت بعد اجتماعی حج با سایر عبادات..... ۲۳۶

کارکرد ارتباطی حج و نقش آن در افزایش سرمایه اجتماعی..... ۲۳۸

اهداف کلان حج از منظر رهبری و نقش آن در سرمایه اجتماعی..... ۲۳۹

عناصر تأثیرگذار بر سرمایه اجتماعی در حج..... ۲۴۲

الف) ایدئولوژی..... ۲۴۲

ب) هنجارها..... ۲۴۴

ج) تعهدات و انتظارات..... ۲۴۴

د) ظرفیت بالقوه اطلاعات..... ۲۴۵

کسب اطلاع و معرفت درست از وضع امت اسلامی..... ۲۴۷

طرح مسئله «امت اسلامی» و نگرش یکپارچه به جهان اسلام..... ۲۴۷

یادآوری اقتدار خداداده بیش از یک میلیارد مسلمان..... ۲۴۸

شکستن ذهنیت افسانه قدرت لا یزال غرب..... ۲۴۸

یادآوری مسئولیت علمای دین و روشنفکران کشورهای مسلمان..... ۲۴۹

یادآوری وظیفه رؤسای کشورهای اسلامی در قبال امت اسلامی..... ۲۴۹

یادآوری مسئولیت آحاد ملت..... ۲۴۹

۲۵۰	تعالیم حضرت امام خمینی.....
۲۵۰	طرح مسائل جهان اسلام.....
۲۵۴	کارکرد معرفت‌شناختی حج (جامعه‌شناسی معرفت حج).....
۲۵۶	الف) شناخت خود به عنوان یک فرد.....
۲۵۷	ب) شناخت خود به عنوان جزئی از مجموعه امت اسلامی.....
۲۵۸	ج) شناخت نمونه و نمایی از آن امت واحد.....
۲۵۸	د) شناخت عظمت و رحمت خداوند در حج.....
۲۵۹	ه) شناخت دشمن، محصول همه آن شناخت‌ها و متمم و مکمل آنهاست.....
۲۶۰	فرجام.....

تأثیرگذاری حج در نظم بین‌الملل اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری

۲۶۵	چکیده.....
۲۶۶	مقدمه.....
۲۶۹	مفاهیم و چارچوب نظری.....
۲۶۹	نظم بین‌الملل اسلامی.....
۲۷۰	نظم خرد و نظم کلان.....
۲۷۰	یک - نظم در سطح خرد.....
۲۷۱	دو - نظم در سطح کلان.....
۲۷۲	عناصر به وجود آورنده نظم در حج.....
۲۷۲	الف) مکان.....
۲۷۳	ب) زمان.....
۲۷۴	ج) اعمال و مناسک.....
۲۷۵	تأثیرگذاری حج بر نظم بین‌الملل اسلامی در سطح خرد و کلان.....
۲۷۵	الف) تأثیر حج بر نظم بین‌الملل اسلامی در سطح خرد.....

- یک - معرفت بخشی ۲۷۵
- دو- عامل ارتباطی و ایجاد کننده گفتمان ۲۷۷
- سه- حج عامل همفکری، همگامی و همدلی ۲۷۸
- ب) تأثیر حج بر نظم بین الملل اسلامی در سطح کلان ۲۸۰
- یک- تفاهم نمادین ۲۸۰
- دو- تأثیر ابعاد سیاسی حج در نظم بین الملل اسلامی ۲۸۲
- سه- تأثیر ابعاد اجتماعی - فرهنگی حج بر نظم بین الملل اسلامی ۲۹۰
- چهار- تلاش برای عمومیت بخشی پدیده های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حج در کل امت اسلامی و ایجاد نظم و ساختار جدید ۲۹۴
- نتیجه گیری ۲۹۶

مؤلفه های تربیت حج ابراهیم در اندیشه مقام معظم رهبری

- چکیده ۳۰۱
- مقدمه؛ چارچوب نظری ۳۰۲
- مفهوم تربیت ۳۰۶
۱. عقلانیت و حج ۳۰۷
- الف) مفهوم تربیت عقلانی ۳۰۷
- ب) مؤلفه های تربیت عقلانی حج ۳۱۰
۲. اخلاق و حج ۳۱۵
- الف) مفهوم تربیت اخلاقی ۳۱۵
- ب) مؤلفه های تربیت اخلاقی حج ۳۱۷
۳. قانون و حج ۳۲۰
- الف) مفهوم تربیت قانونی ۳۲۰
- ب) مؤلفه های تربیت قانونی حج ۳۲۲
- جمع بندی و نتیجه گیری ۳۲۴

حج مطلوب و راهکارهای تحقق آن از منظر مقام معظم رهبری

چکیده.....	۳۲۷
مقدمه.....	۳۲۸
۱. حج مطلوب از دیدگاه مقام معظم رهبری.....	۳۲۹
الف) معنویت.....	۳۲۹
ب) اعلام برائت نو شونده از طواغیت و مظاهر آن.....	۳۳۱
ج) مظهر اتحاد و قدرت جهان اسلام.....	۳۳۲
د) مظهر تعارف، تزاور و تشاور.....	۳۳۳
۲. راه‌های تحقق حج مطلوب:.....	۳۳۶
الف) تقویت جنبه‌های معنوی در حجاج.....	۳۳۶
یک - ایجاد آمادگی‌های قبل از سفر.....	۳۳۷
دو - توجه به روح و معنای مناسک.....	۳۳۷
سه - توجه به اهمیت فرصت حج.....	۳۳۷
چهار - حفظ ذخایر معنوی بعد از سفر.....	۳۳۹
ب) اصلاح ذهنیت غلط و تقلیل گرایانه نسبت به حج.....	۳۴۰
ج) پرهیز از هر نوع اختلاف مذهبی و طایفه‌ای.....	۳۴۱
یک - پرهیز از هرگونه سخن و عمل اختلاف‌زا.....	۳۴۴
دو - نمایش عملی وحدت.....	۳۴۵
سه - پرهیز از تأکید بر مسائل کینه ساز.....	۳۴۶
چهار - روشن‌گری و گشودن گره‌های سیاسی اذهان.....	۳۴۸
۳. برنامه ریزی برای تربیت حاجی در تراز انقلاب اسلامی.....	۳۴۸
نتیجه گیری.....	۳۵۰

دیباچه

حج، چشمه خروشان معارف اسلامی است که هر سال مسلمانان را از سراسر جهان برای تحقق عملی توحید جمع می‌کند تا شکوهی دوباره از اسلام را به جهانیان نشان دهد. در قرون اخیر این فریضه سیاسی - عبادی بر اثر غفلت مسلمانان و توطئه‌های دشمنان اسلام به جنبه‌های عبادی، فردی و مناسکی تنزل یافته و کارکردهای عظیم سیاسی خود را در سطوح ملی و بین‌الملل اسلامی از دست داده است.

پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران، تحولی بزرگ در جهان معاصر بود که نه تنها جناح‌بندی و برنامه‌ریزی‌های سیاسی را در سطح منطقه و جهان دگرگون کرد بلکه ادبیات و نظریات سیاسی - اجتماعی حاکم بر محافل علمی و نظری را دگرگون ساخت و سیطره تفکر غرب را که در آن دین امری فردی بود و هیچگونه کارکرد سیاسی و اجتماعی نداشت، به نزاعی جدی کشید؛ چراکه انقلاب اسلامی ایران با شعار دین و برای تحقق دین، ایجاد شد و به ثمر نشست. به این ترتیب انقلاب اسلامی ایران در بستر احیای تفکر دینی به پیروزی رسید و با ارائه تفسیر جدیدی از دین، برای احکام، معارف و گزاره‌های آن ابعاد سیاسی - اجتماعی ارائه نمود.

یکی از مهم‌ترین تعالیم دین، حج است که با احیای تفکر دینی، جنبه‌های سیاسی و اجتماعی آن مطرح شد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام چونان احیاگر

حج ابراهیمی، با صدور پیام‌ها و سخنرانی‌ها به مناسبت ایام حج، ابعاد گوناگون این فریضه عظیم و کهن را بازگو کرد.

پس از ایشان مقام معظم رهبری، حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای «دام عزه»، این منش عالمانه را ادامه دادند و با رهنمودهای خود در سخنرانی‌ها و پیام‌هایی به مناسبت ایام حج، مسلمانان را با ظرفیت عظیم حج آشنا کردند. ایشان در پیام‌های خود ضمن بیان ابعاد و ظرفیت‌های اخلاقی و معنوی حج، جنبه‌های سیاسی و اجتماعی حج را با تأکید بر این مطالب بیان نمودند: بیداری اسلامی، وحدت مسلمانان و خودداری از تفرقه افکنی، بیان مشکلات جهان اسلام، لزوم استفاده از حج برای تقویت همدلی در جهان اسلام، برائت از مشرکین و افشای توطئه‌های دشمنان.

ایشان در مجموعه سخنان و پیام‌های خود علاوه بر تحلیل عمیق و همه جانبه از مسائل و مشکلات جهان اسلام و عمل‌کرد دشمنان داخلی و خارجی مسلمانان، توصیه‌ها و رهنمودهایی را به زائران و کارگزاران حج در ایران و زائران و دولت‌های سایر کشورهای اسلامی داشتند تا در مسیر تحقق حج ابراهیمی گام بردارند.

در این مجموعه، سعی شده است ابعاد سیاسی و اجتماعی اندیشه مقام معظم رهبری در حج تبیین شود تا چراغ راهی برای زائران و برنامه‌ریزان حج باشد. قابل ذکر است که مجموعه حاضر با همکاری گروهی از نویسندگان و به مدیریت علمی آقای دکتر مسعود معینی‌پور، به فرجام رسیده است. به امید روزی که با ظهور امیرالحاج اعظم، حضرت بقیة الله الاعظم علیه السلام، حج با تمام ابعاد سیاسی و اجتماعی اش تحقق‌بخش عزت و اقتدار امت اسلام باشد.

پژوهشکده حج و زیارت

گروه مطالعات اجتماعی

مقدمه

عمق استراتژیک حج در اندیشه مقام معظم رهبری

«حج، فریضه امت، فریضه وحدت، فریضه اقتدار مسلمین، فریضه اصلاح فرد و جمع و

در یک کلمه: فریضه دنیا و آخرت است»

(مقام معظم رهبری، ۱۳۷۳/۲/۲۵)

عمق استراتژیک حج در نظر مقام معظم رهبری تشکیل امت واحد اسلامی در برابر کفر و استکبار است. ایشان می‌فرماید که هدف نهایی ما تشکیل امت واحد و تمدن نوین اسلامی است. یکی از کارویژه‌های حج تشکیل چنین امت و تمدنی است که نیازمند وجود انسان‌هایی مؤمن و آگاه و خود ساخته است.

تشکیل چنین امتی نیاز به همدلی، وفاق و ارتباط پی‌گیر دارد که این یکی دیگر از کارویژه‌های حج است. تشکیل این جبهه نیاز به شکل‌گیری جامعه بر محور توحید و وحدانیت خداوند به جای محوریت انسان و تفکر مشرکانه دارد که یکی دیگر از کارویژه‌های حج همین است. در نهایت، کارویژه مهمی که می‌توان از آن یاد کرد شناخت و سپس برائت از دشمنان مشترک است.

پس می‌توان گفت که عمق استراتژیک حج در نگاه رهبری تشکیل امت واحد است که امنیت را در ابعاد مختلف برای جامعه اسلامی به ارمغان می‌آورد، ظرفیت آنها را افزایش می‌دهد و ارتباط پی‌گیر را بین آنها ایجاد می‌کند.

حج توحید محور، بالقوه چنین ظرفیتی دارد. اما اینکه اکنون چه میزان از این ظرفیت‌ها به فعلیت رسیده است و راهکار به فعلیت رسیدن بقیه ظرفیت‌ها چیست، سخنی دیگر است که مجال وسیع می‌طلبد.

«اگر حج با توجه به این هدف‌ها و نتایج برنامه‌ریزی می‌شد و در این برنامه‌ریزی دولت‌ها و علما و صاحب‌نظران و روشنفکران جهان اسلام، همکاری می‌کردند، ثمرات گران‌بهایی نصیب امت اسلامی می‌گشت که با هیچ دستاورد دیگری در دنیای اسلام قابل مقایسه نبود. به جرئت می‌توان گفت همین یک تکلیف اسلامی اگر درست و چنان‌که شریعت اسلام خواسته است، مورد بهره‌برداری قرار گیرد، پس از زمانی نه‌چندان بلند، امت اسلامی را به عزت و قدرتی که درخور آن است خواهد رسانید. باید با تلخی اذعان کرد که شکل کنونی این فریضه الهی با وضعیت مطلوب آن فاصله زیادی دارد»^۱.

حج محل شکل‌گیری امت واحد اسلامی است و یکی از ثمرات و برکات و کارویژه‌های اصلی و اساسی آن، در نظام تکوین، ایجاد امنیت روحی، روانی، مادی، نظامی و سیاسی در ساحات فردی و جمعی بین مسلمانان و در برابر دشمنان است.

اما برای تحقق این عمق استراتژیک حج؛ یعنی تشکیل امت واحد اسلامی به نکاتی باید توجه کرد:

۱. پیام به کنگره حج، ۱۳/۳/۱۳۷۱.

اول: کنگره عظیم حج از جمله مزیت‌های نسبی قدرت امت اسلامی نسبت به سایر ملت‌هاست. این کنگره، نمونه بی‌بدیلی از شاخص‌های اقتدار و قدرت نرم است. بنابراین ضمن برخورداری از توان بالا، قدرت گسترش زیادی در ابعاد مختلف دارد. از این رو، می‌توان این مؤلفه را باعث افزایش قدرت نرم و حوزه نفوذ امت اسلام در جهان دانست؛ چنان‌که نشانه‌های آن در سایر نقاط جهان و در میان غیرمسلمانان ظاهر شده است. امام خمینی معمار کبیر انقلاب اسلامی در اوایل انقلاب وعده دادند و فرمودند: «معنای صدور انقلاب ما این است که همه ملت‌ها بیدار بشوند و همه دولت‌ها بیدار شوند و خودشان را از این گرفتاری‌هایی که دارند و... نجات بدهند».^۱

جمهوری اسلامی ایران با بهره‌گیری از این ظرفیت عظیم و هم‌افزایی با سایر کشورهای حاضر در کنگره عظیم حج می‌تواند مزایای این قدرت نرم و اقتدار مادی و معنوی را به کشورهای دیگر تسری و گسترش دهد و با برنامه‌ریزی صحیح و دقیق و به‌هنگام، ظرفیت‌های این قدرت را افزایش دهد. البته موانعی از جمله نظام حاکم بر عربستان سعودی و فرهنگ حاکم غربی بر بسیاری از کشورهای اسلامی، سر راه این جهاد عظیم وجود دارد.

دوم: عمق استراتژیک امت محور، ابزار محور نیست. بلکه تفکر محور و متأثر از درک و باورهای مردم است. بنابراین از سویی هزینه‌بر نیست و از دیگر سو برای گسترش آن و بهره‌گیری از ظرفیت آن باید برنامه‌ریزی‌های علمی و فرهنگی دقیقی انجام داد تا عنصر تفکر و عقلانیت سایر مسلمانان و غیر مسلمانان، درگیر برنامه‌های جمهوری اسلامی ایران شود که این مهم، با بهره‌گیری از ظرفیت‌های

۱. صحیفه حج، امام خمینی (ره)، ج ۱، ص ۶۲.

موجود، در عمق تعالیم و امکانات حج میسور است.

سوم: این حوزه نفوذ متقابل است. همان‌طور که سایر ملت‌ها عمق استراتژیک امت اسلامی هستند، امت اسلامی نیز عمق استراتژیک آنها به شمار می‌آید. بنابراین در هنگام مشکلات به کمک یکدیگر می‌شتابند. این نکته‌ای است که رهبر معظم انقلاب بارها بر آن تأکید کرده‌اند. بنابراین باید نقاط آسیب و خلل و راه‌های نفوذ ملت‌های متجاوز، شناسایی شود و دشمن‌شناسی از اصول اساسی حج است.

چهارم: دستیابی به عمق استراتژیک امت محور دیرپاب است. البته بهره‌گیری از این ظرفیت فقط در ایام حج، اشتباهی جبران‌ناپذیر است. بهره‌گیری از زمان و مکان و ابعاد روحی و معنوی حج برای آغاز اثرگذاری، مناسب است اما این اثرگذاری اگر در ایام سال ادامه نداشته باشد و ارتباط پی‌گیر با کشورها و ملت‌های اسلامی به بهانه‌های ایجاد شده در حج ادامه نیابد، این ظرفیت، اتر می‌ماند. شکل‌گیری امت واحد اسلامی و دستیابی به نقاط اشتراک فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و... بسیار کند اتفاق می‌افتد و دیرپاب است.

با این مقدمه، نویسندگان در مجموعه مقالات پیش‌رو تلاش کرده‌اند تا برخی ابعاد اجتماعی - سیاسی حج را از دیدگاه مقام معظم رهبری واکاوی کنند تا ظرفیت‌های حج برای تشکیل امت واحد و تمدن نوین اسلامی از دیدگاه ایشان، در حد توان مؤلفان، استخراج شود. در بسیاری از مقالات تلاش شده است تا ضمن تحلیل بیانات مقام معظم رهبری، راهبردهایی برای تحقق این آرمان بزرگ امت اسلامی به سیاست‌گذاران جمهوری اسلامی برای بهره‌گیری از ظرفیت کنگره عظیم و بی‌بدیل حج ارائه شود.

تکمیل این مجموعه نیازمند انجام پژوهش‌های میدانی و کتابخانه‌ای دیگر و بیشتری است که امیدوارم با درایت و کاردانی مسئولان محترم پژوهشکده حج بعثه مقام معظم رهبری زمینه‌های آن فراهم شود.

مسعود معینی پور

دبیر علمی مجموعه مقالات

نیمه شعبان ۱۴۳۴/تابستان ۱۳۹۲

